

TERI PRAČET
NEVEROVATNI MORIS
I NJEGOVI ŠKOLOVANI GLODARI
ROMAN O DISKSVETU

Prevela
Nevena Andrić

■ Laguna ■

Naslov originala:

Terry Pratchett

THE AMAZING MAURICE AND HIS EDUCATED RODENTS

Copyright © Terry & Lyn Pratchett, 2001.

First published as “The Amazing Maurice and his Educated Rodents” by Random House Children’s Publishers UK, a division of The Random House Group Ltd.

Cover illustrations copyright © Paul Kidby, 2011

Interior illustrations copyright © David Wyatt, 2001

Translation Copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

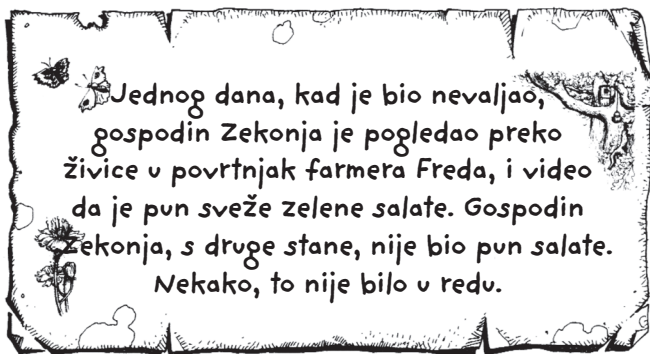
Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Za D'nis,
neka bi joj ovo bila prava knjiga u pravom trenutku*

Prvo poglavlje

Iz knjige *Gospodin Zekonja ide u pustolovinu*

Pacovi!

Jurili su pse i ujedali mačke...

Ali nije samo to bilo u pitanju. Kao što reče neverovatni Moris, bila je to obična priča o ljudima i pacovima. Najteže od svega bilo je odrediti ko su tu ljudi, a ko pacovi.

Ali Malicija Grim je rekla da je to priča o pričama.

Priča – ili *deo* priče – počela je u poštanskoj kočiji koja je preko planina dolazila iz dalekih gradova u ravnici.

Vozač nije voleo ovaj deo putovanja. Trošni drumovi vijugali su kroz šume i oko planina. Među drvećem senke su bile duboke. Ponekad bi pomislio da, tik izvan vidokruga, nešto prati kočiju. Od toga su ga podilazili žmarci.

A na *ovom* putovanju zaista veliki žmarak poticao je od činjenice da je čuo glasove. Bio je siguran. Dopirali su mu otpozadi, s vrha kočije, gde su ležali samo veliki poštanski džakovi od nepromočivog platna i mladićev prtljag. Svakako nije bilo ničeg dovoljno velikog da se neko sakrije unutra. Ipak, s vremena na vreme je sasvim sigurno čuo šapat piskutavih glasova.

Trenutno je imao samo jednog putnika. Svetlokosi dečak sam je sedeo u kočiji koja se klatila i čitao knjigu. Čitao je polako, naglas, prevlačeći prstom duž reči.

„Ubervald“, pročitao on glasno.

„To je 'Übervald'“, reče jedan piskutav ali vrlo jasan glasić. „Zbog tačkica se to čita kao dugo 'uuu'. Ali fino ti ide.“

„Uuuubervald?“

„Mali, i sa izgovorom se može prekardašiti“, reče drugi glas, kako se činilo napola zaspao. „Ali znate šta je najveća vrlina Ubervalda? Vrlo, vrlo je daleko od Sto Lata. Daleko je od Pseudopolisa. Daleko od *svakog* mesta gde zapovednik straže kaže da će nas žive obariti ako li nas još jednom vidi. I nije naročito moderno. Loši putevi. Gomila planina između. Ne putuju ljudi baš mnogo. Dakle, novosti se ne pronose brzo, kapiraš? I verovatno nemaju policiju. Mali, tamo možemo da se *obogatimo!*“

„Morise?“, reče dečak oprezno.

„Reci, mali.“

„Valjda ovo što radimo nije, znaš već... *nepošteno*, a?“

Usledila je stanka, a onda glas reče: „Kako to misliš 'nepošteno'?“

„Pa... uzimamo im pare, Morise.“ Kočija se zanjiha i poskoči preko rupe na drumu.

„Dobro“, reče nevidljivi Moris, „ali evo šta treba da se zapitaš: *od koga* to mi zapravo uzimamo pare?“

„Pa... uglavnom od gradonačelnika ili od gradskog veća ili tako nekoga.“

„Jeste! Što će reći da je to... šta? Već sam ti pričao o ovome.“

„Ovaj...“

„To su *vla-di-ne pare*, maleni“, reče Moris strpljivo. „Ajde sad ti. *Vla-di-ne pare*.“

„*Vla-di-ne pare*“, kaza dečak poslušno.

„Tako je! A šta vlade rade s parama?“

„Pa, one, ovaj...“

„Plaćaju vojnike“, reče Moris. „Ratuju. Zapravo, verovatno smo sprečili gomilu ratova tako što smo im uzeli pare i sklonili ih negde gde neće nikoga povrediti. Treba spomenik da nam dignu, samo kad bi malo mućnuli glavom.“

„Morise, neke varošice su delovale baš siromašno“, reče dečak sumnjičavo.

„Pa eto, znači uopšte im ne bi valjalo da zarate.“

„Pozor Pasulj kaže da je to...“ Dečko se usredsredio i neko vreme je micao usnama pre nego što je izgovorio reč, kao da je isprobava za sebe. „...Ne-mora-alno.“

„Jeste, Morise“, reče piskutavi glas. „Pozor Pasulj kaže da ne treba da živimo od varanja.“

„Čuj, Breskvo, *varanje* ti je omiljena ljudska razbibriga“, reče Morisov glas. „Toliko vole da varaju da na kraju izaberu

vladu da radi to umesto njih. *Mi* im pružamo dobar kvalitet u zamenu za pare. Spopadne ih užasna najezda pacova, oni plate frulašu, svi pacovi krenu za klinцем, izađu iz grada, je'n-dva, je'n-dva, i kraj najezde, svi srećni, svi zadovoljni što niko više ne šiškiriški u brašno, zahvalno stanovništvo opet izabere istu vladu, opšte slavlje. *Valjano* potrošen novac, ako mene pitaš.“

„Ali najezda postoji samo zato što ih mi u to ubedimo“, reče Breskvín glas.

„E pa, draga moja, vlasti takođe rado troše pare na pacolovce, razumeš? Ne znam što se uopšte trudim oko vas, dakle stvarno ne znam.“

„Jeste, ali mi...“

Shvatiše da je kočija stala. Napolju, na kiši, amovi su zveckali. Onda se kočija malo zanjihla, i začu se bat stopala u trku.

Iz tame, jedan glas reče: „Ima li unutra *čarobnjaka*?“

Putnici se zbunjeno zgledaše.

„Ne?“, reče dečak tonom koji znači: „A što pitaš?“

„A možda *veštica*?“, raspitivao se glas.

„Ne, nema *veštica*“, odgovori klinac.

„E, dobro. A da nema slučajno teško naoružanih *trolova*, zaposlenih u firmi koja je vlasnik poštanske kočije?“

„Sumnjam“, reče Moris.

Tokom kratke stanke koja je usledila čula se samo kiša.

„Dobro, a je l' ima vukodlaka?“, reče glas na kraju.

„Kako izgledaju?“, zapita klinac.

„Pa sad, izgledaju sasvim obično sve dok im ne izrastu, ono kao, dlaka, zubi, i džinovske šape, a onda skoče kroz prozor na tebe“, reče glas. Govornik je zvučao kao da ide redom po spisku.

„Svi imamo dlake i zube“, reče dečak.

„Aha, znači *jeste* vukodlaci?“

„Nismo.“

„E, lepo, lepo.“ Opet usledi kišovita stanka. „Aha, sad vampiri“, reče glas. „Napolju je vlažno, sigurno vam se ne leti po ovakvom vremenu. Ima li vampira unutra?“

„Ne!“, reče klinac. „Svi smo skroz bezopasni!“

„Joj, bre“, progunđa Moris i otpuza pod sedište.

„Sad mi je lakše“, reče glas. „Mora čovek da bude oprezan u današnje vreme. Gomila čudaka baza naokolo.“ Neko gurnu samostrel kroz prozor, i glas reče: „*I pare i život*. Platiš jedno, dobiješ dva.“

„Pare su u kovčegu na krovu“, reče Morisov glas s poda.

Drumski razbojnik se osvrnu po tamnoj unutrašnjosti kočije. „Ko je to rekao?“

„Ovaj, ja“, kaza dečak.

„Mali, nisam video da mičeš usnama!“

„Pare su na krovu. U kovčegu. Ali da sam na vašem mestu, ne bih...“

„Ha, ne sumnjam ja da ti ne bi“, reče drumski razbojnik. Maskirano lice nestade s prozora.

Sa sedišta pored sebe dečak uze frulu. To su one za koje ti svi uvek kažu „zasviraj, pa za pojas zadeni“, ali niko osim dečaka nikad nije nosio frulu za pojasom.

„Maleni, sviraj 'Pljačku i nasilništvo'“, kaza Moris tiho.

„Zar ne možemo prosto da mu damo pare?“, reče Bre-skin glas. Bio je to jedan vrlo skrušen glas.

„Pare služe da ih drugi daju *nama*“, reče Moris strogo.

Odozgo su čuli struganje kovčega o krov kočije dok ga je razbojnik svlačio dole.

Dečak poslušno uze frulu i odsvira niz tonova. Tada se začulo nekoliko stvari. Začuli su se škripa, tresak, nekakvo drljanje, a onda vrlo kratak vrisak.

Kada je zavladala tišina, Moris se uspenra nazad na sedište i promoli glavu iz kočije u tamnu i kišovitu noć. „Tako i treba“, reče. „Razumno od tebe. Što se ti više otimaš, to oni jače grizu. Biće da nisu još probili kožu, a? Odlično. Priđi der malo da te vidim. Ali pažljivo, važi? Da se neko slučajno ne uspaniči, a?“

Razbojnik se ponovo pojavi u svetlosti fenjera s kočije. Išao je vrlo polako i pažljivo, u širokom raskoraku. I tiho je kenjkao.

„A, tu li si“, reče Moris vedro. „Šmugnuli ti pravo uz noge, a? Stari pacovski trik. Samo klimaj glavom, da ih ne razljutiš. Ko bi znao dokle bi mogli stići.“

Veoma polako, razbojnik zaklima glavom. Onda suzi oči. „Ti si *mačka*?“, promumla. Onda mu se oči ukrstiše i on usisa vazduh.

„Jesam li ti dozvolio da pričaš?“, reče Moris. „Ne bih rekao da sam ti dozvolio da pričaš. Je l' kočijaš pobegao ili si ga ubio?“ Čovekovo lice postade bezizražajno. „A, brzo učiš, što *volim* takve razbojnike“, reče Moris. „Slobodno odgovori na pitanje.“

„Pobegao“, kaza drumski razbojnik promuklo.

Moris zavuče glavu u kočiju. „Šta kažete?“, zapita. „Kočija, četiri konja, poštanski džakovi verovatno puni dragočnosti... možda jedno, šta znam, hiljadu dolara ili više. Mogao bi klinac da vozi. Hoćete da probamo?“

„Morise, to je *krađa*“, kaza Breskva. Sedela je na sedištu pored klinca. Bila je pacov.

„Nije baš *krađa*“, kaza Moris. „Više kao da nešto... *nađeš*. Vozač je pobegao, dakle kako ono bi... ko šta *nađe*, njegovo je. Izgubljeno – *nađeno*. E pa da, mogli bismo da vratimo vlasniku za neku nagradu. To je *mного* bolje. Pa još i zakonito. Hoćemo?“

„Svi bi se raspitali šta se desilo“, kaza Breskva.

„Ako je samo ostavimo ovde, neko će je *cvil* ukrasti“, zakuka Moris. „Neki lopov ima da je uzme za sebe! *Mного* je bolje da je uzmemo mi, jelda? *Mi* bar nismo lopovi.“

„Morise, *ostavićemo* je *ovde*“, reče Breskva.

„U tom slučaju, ajde da ukrademo razbojniku konja“, reče Moris, kao da se noć ne može lepo privesti kraju ako bar *nešto* ne ukradu. „*Krađa* od lopova nije *krađa*, to se *potire*.“

„Ne možemo da ostajemo ovde celu noć“, reče klinac Breskvi. „U pravu je.“

„Tako je!“, kaza razbojnik svesrdno. „Ne možete da ostajete celu noć!“

„Tako je“, reče hor glasova iz njegovih pantalona, „ne možemo da ostajemo celu noć!“

Moris uzdahnu i opet gurnu glavu kroz prozor. „*Do-bro*“, reče. „Evo kako ćemo. Ti ćeš da stojiš vrlo nepomično i da gledaš pravo pred sebe, i nećeš pokušavati nikakve zafrkancije zato što, ako pokušaš nešto, treba samo jednu reč da kažem...“

„Nemoj da kažeš reč!“, reče drumski razbojnik još svesrdnije.

„E, tako“, kaza Moris, „i za kaznu ćemo ti uzeti konja, a tebi evo kočije, pošto je to *krađa*, a samo lopovi smeju da *kradu*. Dogovoreno?“

„Kako god ti kažeš!“, reče razbojnik, pa promisli o ovome i užurbano dodade: „Ali nemoj *ništa* da kažeš, molim te!“

Uporno je piljio pravo napred. Video je dečaka i mačora kako izlaze iz kočije. Dok su mu uzimali konja, iza sebe je čuo koješta. I mislio je na svoj mač. Dobro, jeste, dobiće celu kočiju, ali postoji nešto što se zove strukovni ponos.

„Dobro“, reče mačorov glas posle nekog vremena. „Mi sad idemo, a ti moraš obećati da nećeš ni mrdnuti dok ne odemo. Obećavaš?“

„Časna lopovska reč“, reče drumski razbojnik, lagano spuštajući ruku prema maču.

„Eto. Ti si sigurno čovek od poverenja“, reče mačorov glas.

Čovek oseti kako mu pantalone postaju lakše kada su pacovi pokuljali iz njih i otrčkarali, ali onda začu zveckanje amova. Čekao je česak, pa se hitro okrenuo, potegao mač i potrčao napred.

Malčice napred, u svakom slučaju. Ne bi tako jako tresnuo o zemlju da mu neko nije zavezao pertle jednu za drugu.

Govorili su da je neverovatan. Neverovatni Moris, govorili su. Nije planirao da bude neverovatan. Prosto je tako ispalo.

Shvatio je da je nešto tu neobično onog dana, odmah posle ručka, kada je pogledao svoj odraz u bari i pomislio: *To sam ja*. Nikad pre toga nije bio svestan sebe. Naravno, bilo je teško setiti se *kako* je razmišljao pre nego što je postao neverovatan. Činilo mu se da mu je mozak bio kao neka supa.

A tu su bili i pacovi, koji su živeli pod gomilom đubreta u jednom krajičku njegove teritorije. Shvatio je da su ti pacovi nekako školovani kada je zaskočio jednog, a ovaj rekao: „Je l' bismo mogli da popričamo o ovome?“, i neki delić njegovog neverovatnog novog mozga rekao mu je da

ne može pojesti nekoga ko govori. Ako ništa, ne pre nego što čuje šta ima da kaže.

Taj pacov je bila Breskva. Nije bila kao drugi pacovi. Nije ni Pozor Pasulj, Pristup Zabranjen, Tamnooker, Mesnarezak, Velika Ušteta, Toksi i svi ostali. Ali, s druge strane, ni Moris više nije bio kao druge mačke.

Odjednom, druge mačke su bile *glupe*. Moris je počeo da se druži s pacovima. S njima se moglo razgovarati. Lepo su se slagali sve dok je vodio računa da im ne pojede nijednog poznanika.

Pacovi su mnogo i dugo brinuli zašto su odjednom tako pametni. Morisu se ovo činilo kao traćenje vremena. Tako je kako je. Ali pacovi su stalno drvili o tome da li je to od nečega s đubrišta što su pojeli, no čak i Moris je shvatao da to ne bi objasnilo kako se on promenio, pošto on nikad nije jeo đubre. A svakako ne bi jeo đubre s *te* gomile, znajući odakle dolazi...

On je, iskreno govoreći, pacove smatrao glupavim. Pame-tnim, jeste, ali *glupavim*. Moris je živeo na ulicama četiri godine, i jedva mu je išta ostalo od ušiju, imao je ožiljke po celom nosu, i bio je *prevejan*. Toliko se šepurio u hoduu da bi se prevrnuo ako ne uspori. Kada bi nakostrešio rep, ljudi su ga zaobilazili. Morao si, kako se činilo, biti prevejan da bi poživeo četiri godine na ovim ulicama, naročito imajući u vidu sve one pseće bande i honorarne krznare. Jedan pogrešan korak i završiš kao nečija užina i par rukavica. Da, *morao* si biti prevejan.

Takođe si morao biti bogat. Nije bilo lako objasniti ovo pacovima, ali Moris je skitao gradom i naučio je svašta o svetu i životu, i novac je, rekao je on, ključ uspeha.

A onda je jednog dana video nekog klinca tupavog izgleda kako svira frulu, a ispred njega je ležao kačket u koji je trebalo bacati novčiće, i Morisu je nešto sinulo. Sinulo mu je nešto neverovatno. Samo od sebe se pojavilo, tup, celo odjednom. Pacovi, frula, klinac tupavog izgleda...

I rekao je: „Ej, ti mali tupavi! Šta kažeš na to da zaradiš bogats... ne, mali, evo me dole...“

Kada je razbojnikov konj izašao iz šume, prošao planinski prelaz i zaustavio se u jednom zgodnom gaju, već je svitalo.

Pred njim je pucala rečna dolina, a uz liticu se grbila varošica.

Moris se ispentra iz bisaga i proteže se. Klinac tupavog izgleda pomogao je pacovima da izađu iz druge torbe. Celim putem su čučali na novcu, premda samo zato što su bili previše učtivi, pa nisu hteli da priznaju kako niko neće da spava u torbi s mačkom.

„Mali, kako se zove ova varoš?“, upita Moris, pa sede na kamen i zagleda se prema gradu. Iza njih, pacovi su opet brojali novac i slagali ga na gomilice pored kožne vreće. Radili su to svakog dana. Iako nije imao džepove, nešto kod Morisa nadahnjivalo je ljude da često proveravaju je l' im sva sića na broju.

„Zove se Blincke Gadice“, reče klinac, zagledan u vodič.

„Ovaj... a je l' valja uopšte da idemo tamo ako je gadno?“, reče Breskva, dižući glavu i prestajući da broji.

„Ha, ne zove se gadice nego *kadice*, Blincke *Kadice*“, reče Moris. „Kao mala korita. Lavorčići. Za *kupanje*, kapirate?“

„Znači u stvari se zove Blincki Lavori?“, reče Pristup Zabranjen.

„Ma ne, ne, zove se Kadice zato što...“, neverovatni Moris je oklevao, ali samo časak, „zato što imaju kupatilo, kapirate? Jako zaostalo mesto. Nema puno kupatila, samo jedno, pa se ponose njime, udaraju na sva zvona da ga imaju. Verovatno treba da kupiš kartu samo da baciš pogled na tu takozvanu kadu.“

„Morise, je l' to *istina?*“, reče Pozor Pasulj. Postavio je pitanje vrlo ljubazno, ali očito je zapravo hteo reći: „Morise, mislim da to nije istina.“

Eh, da... Pozor Pasulj. Sa Pozor Pasuljem nije lako išlo. A ne bi trebalo da je tako. U stara vremena, pomisli Moris, tako sitnog, bledog i sve u svemu bolešljivog pacova ne bi čak ni pojeo. On se zapilji naniže, u malenog albino pacova snežnobelog krzna i ružičastih očiju. Pozor Pasulj je bio previše kratkovid da mu uzvрати pogled. Naravno, ne smeta ti mnogo što si skoro slep ako pripadaš vrsti koja najveći deo vremena provodi u mraku i ima toliko dobro čulo mirisa, koliko je Moris shvatao, skoro kao da si spojio vid, sluh i govor, sve zajedno. Na primer, pacov bi uvek okrenuo lice prema Morisu i pogledao pravo u njega kad ovaj progovori. Potpuno nedokučivo. Moris je poznavao jednu slepu mačku koja je stalno naletala na vrata, ali to se Pozor Pasulju nikad nije dešavalo.

Pozor Pasulj nije bio glavni pacov. To je bio Mesnarezkov posao. Mesnarezak je bio krupan i žestok, pomalo pakostan, nije mu se naročito dopadalo što ima ovaj novokomponovani mozak i *nipošto* nije voleo da priča s mačkom. Bio je već poprilično mator kada su se pacovi Izmenili, kako su oni to nazivali, i govorio je da je *prestar* da se menja. Razgovor s Morisom prepuštao je Pozor Pasulju, koji se

rodio neposredno nakon Promene. A taj sićušni pacov je bio pametan. Neopisivo pametan. Prepametan. Kad ima posla sa Pozor Pasuljem, Moris je morao da koristi sve smicalice koje zna.

„Ne bi verovao šta ja sve znam“, reče Moris i lagano trepnu u njegovom pravcu. „U svakom slučaju, varošica fino izgleda. Deluje mi bogato. Evo šta ćemo sad da radimo...“

„Ahm...“

Moris je *mrzeo* taj zvuk. Ako postoji zvuk gori od Pozor Pasulja koji postavlja ona svoja čudna pitanja, to je kada Breskva pročisti grlo. To znači da će reći nešto veoma tiho, i njega će to nešto iznervirati.

„Da?“, reče on oštro.

„Je l' stvarno *moramo* i dalje ovo da radimo?“, upita ona.

„Ih, ma naravno da *ne*“, kaza Moris. „Ne moram ja ni da *budem* ovde. Ja sam *mačka*, pa je l' tako? Ovako nadaren mačor kao ja? Ha! Mogao bih da radim neki prostać od posla kod nekog mađioničara. Ili možda kod trbuhozborca. *Bezbroj* stvari bih mogao da radim, jer ljudi *vole* mačke. Ali pošto sam neopisivo, *znaš već*, *glup* i *dobrodušan*, rešio sam da pomažem gomili glodara koji, da se ne lažemo, nisu baš ljudski mezimci. E sad, neki ovde“, on uperi žute oči u Pozor Pasulja, „zamišljaju da bi mogli otići na izvesno ostrvo i osnovati kao neku sopstvenu pacovsku civilizaciju, i to je, ako mene pitate, znate već, *pohvalno*, ali za to vam treba... šta vam ono rekoh da vam treba?“

„Pare, Morise“, kaza Pozor Pasulj, „ali...“

„Pare, tako je, jer šta se može dobiti za pare?“ On se osvrnu po pacovima. „Počinje na 'B““, podsticao ih je on.

„Brodovi, Morise, ali...“

„I trebaće vam alat, pa hrana, razume se...“

„Možda tamo ima kokosovih oraha“, reče klinac tupavog izgleda, koji je glancao frulu.

„Gle, ko nam se to javlja“, reče Moris. „Je li, maleni, a šta ti znaš o tome?“

„Uvek nađeš kokosove orahe“, reče klinac. „Na pustim ostrvima. Rekao mi neki čovek koji ih prodaje.“

„Kako?“, zapita Moris. Nije bio baš sasvim siguran što se kokosovih oraha tiče.

„Ne znam. Samo ih nekako nađeš.“

„Ma kako da ne, sigurno rastu na drveću“, reče Moris sarkastično. „Pobogu, pa ja prosto ne znam šta biste vi bez... ajmo, je l' zna neko?“ On prostreli grupu pogledom. „Počinje na M.“

„Tebe, Morise“, kaza Pozor Pasulj. „Ali znaš, mi zapravo mislimo...“

„Da?“, reče Moris.

„Ahm“, nakašlja se Breskva. Moris zastenja. „Evo šta Pozor Pasulj hoće da kaže“, reče pacovčica. „Sva ova krađa žita i sira i progrizanje rupa u zidovima nisu, ovaj...“ Ona pogleda naviše, u Morisove žute oči. „Nisu *moralno ispravni*.“

„Ali pacovi to i inače rade!“, reče Moris.

„Ali mi smatramo da ne bi trebalo, ne mi“, reče Pozor Pasulj. „Treba sami da zarađujemo za život!“

„Joj bre, joj bre, joj bre“, reče Moris, vrteći glavom. „Pravac ostrvo, a? Kraljevstvo pacova! Ne podsmevam se ja vašem snu“, dodade užurbano. „Svatom treba pokoji san.“ Moris je zaista verovao u to. Ako znaš šta ljudi zaista, *zaista* žele, gotovo da možeš upravljati njima.

Ponekad se pitao šta li želi ovaj klinac tupavog izgleda. Ništa, koliko je Moris video, osim da ga puste da svira frulu i da ga ostave na miru. Ali... isto kao ovo s kokosovim orasima. S vremena na vreme mali bi rekao nešto po čemu se videlo da je sve vreme slušao. Takve nije lako usmeravati.

Ipak, mačke baš *dobro* umeju da usmeravaju ljude. Tu mjaukneš, tamo zapredeš, malo čušneš kandžom... a Moris nikad ranije nije morao da *misli* o tome. Mačke ne moraju da misle. Samo da znaju šta hoće. Na ljudima je da se bave razmišljanjem. Za to i služe.

Moris je mislio o dobrim starim danima pre nego što mu je mozak zacvrčao kao vatromet. Pojavio bi se na vratima kuhinje Univerziteta i izgledao bi slatko, i kuvarice bi probale da *dokuče* šta on želi. Bilo je neverovatno! Govorile bi nešto u stilu: „Oce maconja cinijicu mleka, a? Oce maconja keksić? Oce maconja ove lepe otpatke, je li, maconjo?“ A Moris je samo trebalo da čeka dok ne dođu do prepoznatljivih zvukova kao što su „ćureći batak“ ili „mlevena jagnjetina“.

Ipak, bio je siguran da nikad nije pojeo ništa magično. Ne postoji valjda začarana pileća sitnež?

Pacovi jesu pojeli nešto magično, ma šta to bilo. Đubrište koje su nazivali domom, i takođe užinom, nalazilo se iza Univerziteta, a to je na kraju krajeva univerzitet za čarobnjake. Onaj stari Moris nije obraćao naročitu pažnju na ljude koji u rukama ne drže činije, ali je bio svestan da veliki ljudi sa špicastim šeširima izazivaju čudna dešavanja.

A sada je znao i šta biva s materijalima koje koriste. Kad završe s njima, bacaju ih preko zida. Sve one izandale knjige čini i patrljci curkavih sveća i ostaci one zelene tvari s mehurićima s dna čarobnih kotlova – sve to je završavalo na

velikom đubrištu, zajedno sa konzervama i starim kutijama i otpacima iz kuhinje. Jeste, čarobnjaci su postavili znakove „Opasno“ i „Toksično“, ali u to doba pacovi nisu umeli da čitaju, a patrljci curkavih sveća su im se *svidali*.

Moris *nikad* nije pojeo ništa sa đubrišta. Dobar životni moto, ako njega pitate, bio je: nikad ne jedi ništa svetlucavo.

Ipak, i on je postao pametan, otprilike u isto vreme kad i pacovi. Bila je to zagonetka.

Otada je radio isto što i pre. Usmeravao je ljude. Sada su se, naravno, i pojedini pacovi računali u ljude. Ljudi su ljudi, pa makar imali četiri noge i nazivali sebe Pozor Pasulj ili kako već; takva imena nadeneš sebi kada naučiš da čitaš pre nego što shvatiš šta reči zapravo znače, i pride čitaš etikete na starim, zarđalim konzervama i kojekakva obaveštenja, i onda daš sebi ime koje ti se sviđa po zvuku.

Problem sa razmišljanjem je što, kad jednom počneš, onda to stalno radiš. Što se Morisa tiče, pacovi su previše mislili. Pozor Pasulj je sam po sebi već bio naporan, ali je bio toliko zauzet glupim mislima o tome kako bi pacovi zapravo mogli negde da osnuju sopstvenu državu da je Moris mogao s njim izaći na kraj. Najgora je bila Breskva. Morisova uobičajena smicalica – da brblja dok se ljudi ne zbune – na nju uopšte nije delovala.

„Ahm“, zausti ona opet, „mi mislimo da ovo treba da bude poslednji put.“

Moris se zapilji. Ostali pacovi polako uzmaoše, ali Breskva je samo zurila u njega.

„Ovo je poslednji put da izvodimo ovu blesavu smicalicu s najezdom pacova“, reče Breskva. „I tačka.“

„A šta o tome misli Mesnarezak?“, zapita Moris. On se okrenu glavnom pacovu, koji ih je dotad samo posmatrao. Kad Breskva uzme da talasa, uvek je bilo zgodno obratiti se Mesnaresku, pošto je on nije naročito voleo.

„Kako to misliš: šta mislim?“, zapita Mesnarezak.

„Ja... gospodine, mislim da ne treba više da izvodimo tu smicalicu“, reče Breskva i bojažljivo obori glavu.

„A misliš, je li?“, reče Mesnarezak. „U današnje vreme svi nešto misle. Mislim da svi previše razmišljaju, eto šta ja mislim. Kad sam ja bio mlad, nikad nismo ni razmišljali o razmišljanju. Nikad ništa ne bismo obavili da smo prvo mislili o svemu.“

On mrko pogleda Morisa. Mesnarezak nije voleo Morisa. Nije voleo skoro ništa što se desilo nakon Promene. Zapravo, Moris se pitao koliko će Mesnarezak opstati kao vođa. Nije voleo razmišljanje. Pripadao je vremenima kada je pacovski vođa trebalo da bude samo krupan i drčan. Svet se kretao prebrzo za njega, i to ga je ljutilo.

Nije ih baš predvodio; više su ga gurali pred sobom.

„Ja... Pozor Pasulj, gospodine, smatra da treba da se skrasimo, gospodine“, reče Breskva.

Moris se naroguši. Mesnarezak neće slušati Breskvu i ona to zna, ali Pozor Pasulj bio je nešto skoro kao pacovski čarobnjak, i čak i krupni pacovi su ga slušali.

„Mislio sam da ćemo da se ukrčamo na brod i nađemo negde ostrvo“, reče Mesnarezak. „Brodovi su vrlo pacovska mesta“, dodade on sa odobravanjem. Onda nastavi, uz pomalo bojažljiv a pomalo razdražen pogled ka Pozor Pasulju: „I rekoše mi da nam treba ta drangulija, te pare,

zato što sad kad možemo ovoliko da *mislimo* moramo da budemo mro... moar...“

„Moralni, gospodine“, reče Pozor Pasulj.

„A meni to zvuči nepacovski. Nije, doduše, da se moje mišljenje uopšte uzima u obzir, koliko ja vidim“, reče Mesnarezak.

„Gospodine, imamo dovoljno para“, reče Breskva. „Imamo već *puno* para. *Imamo* puno para, jelda, Morise.“ Ovo nije bilo pitanje; pre kao neka optužba.

„Pa sad, kad kažeš *puno*...“, poče Moris.

„I u stvari imamo više para nego što smo mislili“, reče Breskva, i dalje istim tonom. Veoma učtivim tonom, ali tonom koji je uporno terao dalje i postavljao je sva pogrešna pitanja. Pogrešno pitanje je za Morisa bilo ono koje on nije želeo da se postavi. Breskva opet kašljucnu. „Evo zašto kažem da imamo više para, Morise; zato što si rekao da ono što zovu 'zlatnici' sija kao mesec, a ono što zovu 'srebrnjaci' sija kao sunce, a ti zadržavaš sve srebrnjake za sebe. Zapravo, Morise, pogrešio si. Srebrnjaci sijaju kao mesec.“

Moris pomisli jednu ružnu reč na mačjem jeziku, koji ih je prepun. Čemu školovanje, pomisli on, ako će ljudi posle da odu i da ga koriste?

„Dakle, gospodine, mi *mislimo*“, reče Pozor Pasulj Mesnarezku, „da posle ovog, poslednjeg puta treba da podelimo novac i pođemo svako svojim putem. Pored toga, opasno je stalno ponavljati isti trik. Treba da prestanemo dok nije prekasno. Ovuda protiče reka. Valjda tuda možemo do mora.“

„Ostrvo bez ljudi ili *krllrrt* mačaka bi bilo stvarno zgodno“, каза Mesnarezak.

Moris ne dopusti da mu osmeh izbledi iako je znao šta znači *krllrrt*.

„A i nije u redu da zadržavamo Morisa, čeka ga divan novi posao kod mađioničara“, reče Breskva.

Moris suzi oči. Na tren, vrlo je malo falilo da prekrši svoje železno pravilo o nejedanju nikoga ko ume da priča.

„A ti, mali?“, reče i pogleda uvis, u klinca tupavog izgleda.

„Meni ne smeta“, reče klinac.

„Šta ti ne smeta?“, zapita Moris.

„Ništa mi ne smeta, stvarno“, reče klinac. „Dokle god me puštaju da sviram.“

„Ali moraš misliti na budućnost!“, reče Moris.

„Pa, mislim“, reče klinac. „Hoću i ubuduće da sviram. Sviranje ništa ne košta. Ali možda su pacovi u pravu. Morise, nekoliko puta je malo falilo da nas uhvate, vreme je da se staje, došla maca na vratanca.“

Moris oštro pogleda malog da vidi je li ovaj to zbija šale, ali klinac to nikad ranije nije radio. On odustade. Dobro, nije baš *odustao*. Moris nije dovde dogurao tako što je odustajao kad iskrsne neki problem. Samo ih je ostavljao na stranu. Na kraju krajeva, sve se nekako uvek reši. „Dobro, važi“, reče. „Uradićemo ono još jedanput i onda delimo novac natroje. Važi se. Nema *frke*. Ali ako je ovo poslednji put, dajte da bude nezaboravno, a?“, on se iskezi.

Pacovi kao pacovi, nisu se baš oduševljavali prizorom iskežene mačke, ali su razumeli da je teška odluka doneta. Ispustiše sićušne dahove olakšanja.

„Mali, je li se slažeš?“, upita Moris.

„A posle mogu i dalje da sviram frulu?“, upita klinac.

„Svakako.“

„Važi“, reče dečak.

Pare, sjajne kao sunce i sjajne kao mesec, svečano su spakovali nazad u torbu. Pacovi su odvukli torbu u žbunje i zakopali je. Niko ne ume da zakopa novac kao pacovi, a ne isplati se nositi previše u grad.

Bio je tu i konj. Beše to skup konj, i Morisu je bilo veoma, veoma žao da ga oslobodi. No, kao što im je Breskva skrenula pažnju, bio je to razbojnički konj sa veoma kitnjastim sedlom i uzdama. Ako probaju da ga prodaju, moglo bi biti opasno. Pročulo bi se. Možda bi privukli pažnju vlasti. Nije zgodan trenutak da im se straža mota za petama.

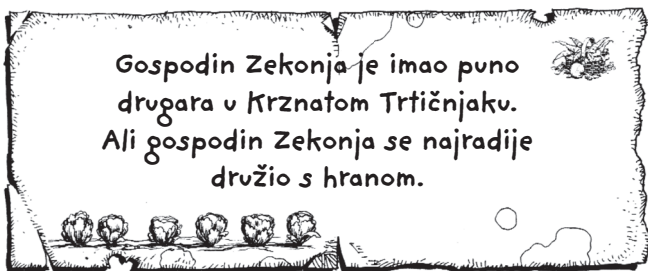
Moris ode do ivice stene i pogleda naniže, u varošicu, koja se budila pod izlazećim suncem. „Onda hajte da ovo *veličanstveno* izvedemo, a?“, reče dok su se pacovi vraćali. „Hoću da date sve od sebe, da cičite i plazite se ljudima i šiškiriškite na sve što vam padne pod ruku, važi se?“

„Mi smatramo da šiškiriškenje na sve što nam padne pod ruku zapravo nije...“, poče Pozor Pasulj, ali „Ahm“, reče Breskva, te Pozor Pasulj nastavi: „Pa dobro, ako nam je poslednji put, valjda...“

„Ja sam šiškiriškio po svemu i svačemu otkako sam ispuzao iz gnezda“, kaza Mesnarezak. „*Sad* mi kažu da nije ispravno. Ako mišljenje podrazumeva *to*, onda mi je milo što se ne bavim tim.“

„Dajte da ih ostavimo *u čudu*“, reče Moris. „Pacovi? Misle da su videli pacove u varoši? Kad jednom vide nas, *priče* će se o tome pričati!“

Drugo poglavlje

Iz knjige *Gospodin Zekonja ide u pustolovinu*

Takav je bio plan.

I bio je to dobar plan. Čak i pacovi, čak i Breskva, morali su priznati da uvek upali.

Svi su znali za najezde pacova. Čuvene priče su se pričale o čarobnim frulašima, koji idu od grada do grada i pomažu ljudima da se otarase najezde pacova. Naravno, nisu samo pacovi nailazili u najezdama – povremeno bi došlo do najezde harmonikaša, cigala vezanih kanapom ili ribe – ali za pacovske najezde je svako čuo.

I to je u stvari bilo glavno u celoj priči. Ne treba ti *mного* pacova da se izvede najezda, ne ako pacovi znaju svoj posao.

Jedan pacov koji se ukaže tu i tamo, glasno ciči, okupa se u svežoj pavlaci i pošiškiriški se u brašno, može činiti jednočlanu najezdu.

Posle nekoliko dana, čudo jedno koliko se ljudi obraduju kad vide klinca tupavog izgleda sa čarobnom frulom za pacove. I zgranu se kad se pacovi promole iz svake bogovetne rupe i pođu za njim van grada. Toliko se zgranu da se ne upuštaju baš mnogo u činjenicu da je tu bilo samo nekoliko stotina pacova.

Stvarno bi se zgranuli ako bi ikad saznali da se negde van varoši, u grmlju, pacovi i frulaš nalaze s jednom mačkom i svečano prebrojavaju pare.

Kada je Moris ušao s klinkem, Blincke Kadice su se upravo budile. Njih dvojicu niko nije gnjavio, iako su se mnogi zanimali za Morisa. Ovo ga nije brinulo. Znao je da je zanimljiv. Mačke ionako nastupaju kao da je svako mesto njihovo vlasništvo, a svet je pun klinaca tupavog izgleda i ljudi svakako neće pojuriti da vide još jednog.

Činilo se da je pijačni dan, ali nije bilo mnogo tezgji, i uglavnom se prodavalo, pa, đubre. Stari tiganji, šerpe, polovne cipele... ono što ljudi moraju da prodaju kad im ponestane novca.

Na njihovom proputovanju kroz druge varošice Moris je video mnoge pijace i znao je kako treba da izgledaju.

„Obično neke debele žene nude piliće“, reče on. „I prodaju se šećerleme za decu i vrpce. Ima akrobata i klovnova. Ponekad, ako ti se posreći, čak neko žonglira lasicama.“

„Ovde uopšte nije tako. Skoro da i nema šta da se kupi, koliko ja vidim“, reče klinac. „Morise, zar ne reče ti da je ovo bogata varoš?“

„Pa, delovala je bogato“, odgovori Moris. „Sve one velike njive u dolini i barke na reci... Pomislio bi čovek da su ulice popločane zlatom!“

Mali diže pogled. „Čudno“, reče.

„Šta?“

„Ljudi izgledaju siromašno“, reče. „Ali zato zgrade izgledaju bogato.“

I jesu. Moris nije bio stručnjak za arhitekturu, ali drvene kuće bile su pažljivo izrezbarene i oslikane. Primetio je još nešto. U znaku prikucanom za obližnji zid nije bilo ničeg pažljivog.

Pisalo je:

TRAŽE SE PACOVI, MRTVI!

50 PENIJA PO REPU!

JAVITI SE NA ADRESU:

PACOLOVCI c/o GORADSKA KUĆA

Mali je zurio.

„Biće da ovde *baš* žele da se otarase pacova“, reče Moris vedro.

„Niko nikad nije ponudio nagradu od pola dolara po repu!“, reče klinac.

„*Rekoh* ti ja da će ovo biti veliki poduhvat“, reče Moris. „Još pre kraja nedelje ćemo se valjati u zlatu!“

„Šta je glodarska kuća?“, reče klinac. „Nije valjda kuća za glodare, a? I što svi bulje u tebe?“

„Ja sam lep mačor“, reče Moris. Svejedno, bio je pomalo iznenađen. Ljudi su se podgurkivali i upirali prstom. „Kao da nikad nisu videli mačku“, progundā on, piljeći u veliku zgradu preko puta. Bila je to povelika, četvrtasta građevina, okružena ljudima, a na tabli je pisalo: GORADSKA KUĆA. „Goradska kuća, ne glodarska – naprosto, tako ovde zovu... varošku većnicu, gradsku skupštinu“, reče on. „I nema nika-kve veze s glodarima, ma koliko zabavno to zvučalo.“

„Morise, ti baš dobro umeš da čitaš i znaš puno reči“, reče dečak zadivljeno.

„Ponekad i sam sebe zapanjim“, reče Moris.

Pred ogromnim otvorenim vratima čekalo se u redu. Drugi ljudi, koji su verovatno završili to za šta se stajalo u redu, izlazili su na druga vrata po jedno ili po dvoje. Svi su nosili vekne hleba.

„Da stanemo i mi u red?“, zapita klinac.

„Bolje ne“, kaza Moris oprezno.

„Što?“

„Vidiš one ljude na vratima? Izgledaju kao stražari. Nose velike pendreke. I svako im u prolazu pokazuje po parče papira. Ne sviđa mi se kako izgledaju“, reče Moris. „Izgle-daju kao *vlasti*.“

„Nismo ništa uradili“, kaza klinac. „Bar ne ovde.“

„S vlastima se nikad ne zna. Mali, ti samo mirno sedi ovde. Idem ja da bacim pogled.“

Ljudi jesu gledali u Morisa kada se ušepurio u zgradu, ali činilo se da je u gradu pod pacovskom opsadom mačka vrlo omiljen prizor. Jedan čovek je probao da ga podigne, ali je izgubio želju kad se Moris okrenuo i ogrebao ga po nadlancici.

Red je zavijao u veliku salu i stajao je ispred dugačkog drvenog stola. Tamo bi svako pokazao parče papira dvema ženama koje su sedele ispred velikog poslužavnika s veknama i dobio bi malo hleba. Onda bi prišli muškarcu s koritom punim kobasica i dobili znatno manje kobasice.

Sve ovo je nadgledao gradonačelnik i povremeno bi rekao nešto ljudima koji su služili hranu. Moris ga je istog časa prepoznao po zlatnom lancu oko vrata. Otkako je počeo da saraduje s pacovima, susreo je mnogo gradonačelnika. Ovaj se razlikovao od ostalih. Bio je sitniji, daleko zabrinutiji, i trudio se da ispod tri pramena kose prikrije malu ćelu. Takođe je bio mnogo mršaviji od gradonačelnika koje je Moris viđao. Nije izgledao kao čovek koji se kupuje na veliko.

Dakle... nestašica hrane, pomisli Moris. Moraju da je dele u porcijama. Izgleda da će im vrlo uskoro zatrebati frulaš. Kakva sreća za nas što smo stigli taman na vreme.

On opet izađe, ali ovog puta malo požuri, pošto je shvatio da neko svira frulu. Kao što se i plašio, bio je to klinac. Stavio je kačket ispred sebe na zemlju i čak je i skupio nekoliko novčića. Red se izvio tako da su ga ljudi mogli čuti, i jedno ili dvoje dece zapravo je igralo.

Moris se razumeo samo u mačje pevanje, što podrazumeva da stojiš oko pet centimetara ispred drugih mačaka i urlaš na njih dok ne popuste. Ljudska muzika oduvek mu je zvučala tanko i razvodnjeno. No, kad čuju malog kako svira, ljudi su tapkali nogama. Neko vreme bi se i osmehivali.

Moris je sačekao da dečak završi melodiju. Dok je red pljeskao, on se prišunja malom s leđa, očeša se o njega i prošišta: „Svaka čast, tupadžijo! Trebalo je da ostanemo *neprimetni*! Polazi, idemo. De, ponesi i te pare.“

Poveo ga je preko trga i zaustavio se tako naglo da ga je klinac skoro nagazio.

„Iju, evo dolazi još vlasti“, reče. „A znamo ko su ovi, zar ne...?“

Mali je znao. Bila su to dvojica pacolovaca. Čak i ovde, na sebi su imali dugačke prašnjave kapute i otrcane crne šešire svoje struke. Obojica su preko ramena nosili po motku s koje su visile raznorazne mišolovke.

Sa drugog ramena visila im je po jedna velika vreća, u kakvu zaista ne biste poželeli da zavirite. I svaki je na uzici vodio po terijera. Bili su to žgoljavi, svađalački nastrojeni psi, i režali su na Morisa dok su ih ljudi vukli pored njega.

Dok su oni prilazili, red zaklica, pa zapljeska kada su obojica zavukli ruke u torbe i izvadili nešto što je Morisu ličilo na bukete crnog kanapa.

„Dvesta komada danas!“, viknu pacolovac.

Jedan terijer se baci ka Morisu, grozničavo vukući uzicu. Mačak se ne pomeri. Verovatno ga je samo klinac tupavog izgleda čuo kako tiho kaže: „K nozi, džukelo! Sram te bilo!“

Terijerovo lice se iskrivi u užasno zabrinut izraz psa koji pokušava da obradi dve misli u isto vreme. Znao je da mačke ne bi trebalo da govore, a ova mačka je upravo progovorila. Nesavladiv problem. Pas nezgrapno sede i zacvile.

Moris uze da se umiva. Bila je to smrtna uvreda.

Iznerviran što mu se pas ponaša kao kukavica, pacolovac ga cimnu da krene.

I ispade mu nekoliko crnih kanapa.

„Pacovski repovi!“, reče dečak. „Biće da su ovde ljudi stvarno nagrabusili!“

„I više nego što misliš“, reče Moris, zagledan u gužvu repova. „Samo ih pokupi kad niko ne bude gledao, važi?“

Mali je sačekao trenutak kad niko nije obraćao pažnju na njih, pa se sagnuo. Taman što su mu prsti dotakli upletene repove, jedna velika, sjajna crna čizma teško nagazi na njih.

„Ne bi ti valjalo da ih pipaš, mladi gospodine“, reče glas odozgo. „Tako se dobija kuga, da znaš – od pacova. Od kuge ti se rasprsnu noge.“ Bio je to jedan pacolovac. On se široko iskezi malom, ali to nije bio veseo kez. Smrdeo je na pivo.

„Tako je, mladi gospodine, a mozak ti procuri na nos“, reče drugi pacolovac, prilazeći klincu s leđa. „Ne bi smeo ni u maramicu da se išmrkneš, mladi gospodine, ako dobiješ kugu.“

„Kolega je, kao i obično, ubo kô prstom u oko, mladi gospodine“, kaza Prvi Pacolovac, i dunu još piva dečaku u lice.

„A ti ne bi mogao ni to, mladi gospodine“, reče Drugi Pacolovac, „jer kad dobiješ kugu, prsti ti se skroz...“

„Vama se nisu rasprsle noge“, reče klinac. Moris zastenja. Nikad se ne isplati biti nepristojan kad se obraćaš pivskom smradu. Ipak, pacolovci su bili u onom stadijumu kada, protivno svakoj verovatnoći, misle da su duhoviti.

„Vala, lepo si to kazao, mladi gospodine, ali to je zato što, zbog lekcije broj jedan u školi Pacolovačkog esnafa, nama noge ne mogu da se rasprsnu“, reče Prvi Pacolovac.

„A to je dobro jerbo se druga lekcija uči na spratu“, kaza Drugi Pacolovac. „E, što sam vickast, a, mladi gospodine?“

Drugi Pacolovac dohvati svežanj crnih kanapčića, i dok je piljio u klinca, osmeha mu nestade. „Mali, ja tebe u životu nisam video“, reče. „I moj savet ti je: ne guraj nos gde mu nije mesto i nikom ništa ne pričaj ni o čemu. Ni reč. Jasno?“

Klinac otvori usta, pa ih žurno zatvori. Pacolovac se opet odvratio iskezi.

„A. Sve shvataš u letu, a, mladi gospodine“, reče. „Možda se vidimo kasnije, a?“

„Sigurno bi voleo da budeš pacolovac kad porasteš, a, mladi gospodine?“, kaza Drugi Pacolovac i prejako potapša malog po leđima.

Klinac klimnu glavom. To mu se činilo najbolje. Prvi Pacolovac sagnu se tako da mu se crveni nos izrovašen od boginja našao na dva centimetra od dečakovog lica.

„Ako odrasteš, mladi gospodine“, reče.

Pacolovci su otišli i odvukli pse sa sobom. Jedan terijer se uporno osvrtao ka Morisu.

„Što su čudni pacolovci u ovim krajevima“, reče mačor.

„Ja nikad nisam video takve“, reče klinac. „Deluju *opako*. Kao da uživaju u poslu.“

„A ja nikad nisam video pacolovce koji su bili toliko uposleni, a čizme su im još fine i čiste“, kaza Moris.

„Da, baš *jesu...*“, reče klinac.

„Ali čak ni to nije čudno koliko ovdašnji pacovi“, reče Moris, istim tihim glasom, kao da zbraja pare.

„Što su pacovi čudni?“, zapita mali.

„Neki imaju vrlo čudne repove“, reče Moris.

Klinac se osvrnu po trgu. Red za hleb još je bio vrlo dugačak, i to ga je brinulo. Ali brinula ga je i vodena para. Posvuda su iz rešetaka i poklopaca šahtova šikljali oblačići, kao da je čitava varošica sagrađena na čajniku. Takođe, imao je nepogrešiv osećaj da ga neko posmatra.

„Ako mene pitaš, treba da nađemo pacove i da idemo odavde“, reče on.